

Om Frälsegodsens

»Frälsegodsens« är en digital version av bokverket »Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning« av arkivrådet Johan Axel Almquist (1870–1950) som utkom med start 1930 och sina sista volymer postumt 1976. Det var ursprungligen tänkt som en beskrivning av den kamerala organisationen efter 1630, alltså som en fortsättning på hans verk »Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630« som utkom 1917–1923. Inriktningen på verket kom dock att ändras så att skildringen mer specifikt kom att avse förläningsväsendet.

Frälsejorden var ju sedan medeltiden undantagen från skatt. Ett stort antal skattegårdar kom dock att få sin skatt förlänad under 1600-talet. För kronogårdarna gällde att vid förläning överfördes ägandet av hela gården till förläningsstagaren. Det innebär att »Frälsegodsens« innehåller mycket information om mer än frälsegårdarna och att även den som har sin släktforskning bland dåtidens skatte- och kronobönder har stor nytta av verket.

Verket är uppdelat i fyra geografiska delar: (i) Stockholms och Uppsala län, (ii) Södermanlands län och Livgedingets Södermanlandsdel, (iii) Östergötlands län och (iv) de tre Smålandslänen. Varje del är sin tur uppdelat på en tabelldel med omfattande data samt en textdel med säterihistoriker. Tabelldelen redovisar dels vad Almquist kallade det *gamla frälset* utifrån 1562 års fräselängd dels beståndet av förlänningar 1654, vid vilket år förläningarna sannolikt var som mest omfattande innan den s.k. fjärdepartsräfsten. En förutsättning för redovisningen var bland annat att jordeböckerna hade låst jordnaturerna och istället redovisade förläningarna i länsräkenskapernas avkortningslängder. På så sätt kunde Almquist definiera vad han kallade det *nya frälset*, alltså de förlänningar som fanns 1654 men inte funnits 1562.

Metoden är inte oproblematiserad. Den innebär t.ex. att om en förläning blev mer förmånlig (förbättrades) eller blev mindre förmånlig (förmedlades) redovisades den under det sista förläningsstillfället. Om förläningen gjordes efter 1562 men återgick till kronan innan 1654 kommer den inte alls med i verket. Det gäller exempelvis förlänningar som under perioden gavs på livstid som avlöning för tjänst. Dog förläningsstagaren återgick förläningen till kronan. Om detta skedde före (efter) 1654 finns förläningen inte med (med).

Almquist arbetade själv med alla fyra delarna men kunde bara avsluta de tre första och andra personer kom att slutföra fjärde delen. Det innebär att det finns skillnader i de olika delarnas terminologi och organisation. Vad gäller terminologin har i den här texten använts termen *förläning* precis som Almquist gjorde i de första delarna, som en sammanfattande term för ärftliga och icke-ärftliga förlänningar. De förra brukar dock kallas donationer (vilket de kallas i del fyra) och innefattar donationer som gavs med full äganderätt (allodiala, där förfogandet skedde enligt landslagens bestämmelser) och de som med begränsad äganderätt gavs enligt de villkor som fastställdes av Riksdagen i Norrköping 1604 (Norrköpingsbesluts-gods, där landslagens bestämmelser var begränsade). För skillnaderna i fjärde delens organisation se dess inledning.

Till detta har vi lagt sju Släkt och Hävd artiklar skrivna av Jan Eric Almquist (1894–1976), son till Johan Axel Almquist, varav tre baserade på faderns material, som handlar om det gamla frälset företrädesvis i delar av landet som »Frälsegodsens« inte avhandlar.

I den digitala produkten finns också Jan Eric Almquists »Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden« från 1960 då den är ett utmärkt komplement till säteridelarna i »Frälsegodsens«.

Sökning

För att kunna söka samtliga pdf-filer samtidig behövs programvaran *Adobe Acrobat Reader DC*. Den finns att ladda ned utan kostnad för alla stora operativsystem här:

<https://get.adobe.com/se/reader/>.

När Reader är installerad öppna filen `Godsindex.pdx` i Reader eller genom att dubbelklicka på filen och använd sökformuläret. Även andra pdf-läsare kan användas för att söka i enstaka filer.

Innehåll

Filnamn	Frälsegodsens
	Almquist, Joh. Ax.: Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. ISBN: 9138031191 <i>Skrifter utgivna av Svenska Riksarkivet. 1. ISSN: 0346-8488</i> <i>LIBRIS-ID: 8200493</i>
Frälsegods 1-1 1931	Första delen. Stockholms och Uppsala län Band 1. Inledning och tabeller (Stockholm 1931) <i>LIBRIS-ID: 120735</i>
Frälsegods 1-2 1931	Första delen. Stockholms och Uppsala län Band 2. Säterier (Stockholm 1931) <i>LIBRIS-ID: 120736</i>
Frälsegods 2-1 1934	Andra delen. Nyköpings län och Livgedingets Södermanlandsdel Band 1. Inledning och tabeller (Stockholm 1934) <i>LIBRIS-ID: 120737</i>
Frälsegods 2-2 1935	Andra delen. Nyköpings län och Livgedingets Södermanlandsdel Band 2. Säterier (Stockholm 1935) <i>LIBRIS-ID: 8200494</i>
Frälsegods 3-1 1947	Tredje delen. Östergötland Band 1. Inledning och tabeller (Stockholm 1947) <i>LIBRIS-ID: 120739</i>
Frälsegods 3-2 1947	Tredje delen. Östergötland Band 2. Säterier (Stockholm 1947) <i>LIBRIS-ID: 120740</i>
Frälsegods 4-1 1976	Fjärde delen. Småland Band 1. Inledning och tabeller (t.o.m. Allbo m.fl härads fögderi) (Stockholm 1976) <i>LIBRIS-ID: 120732</i>
Frälsegods 4-2 1976	Fjärde delen. Småland Band 2. Inledning och tabeller (fr.o.m. Sunnerbo härads fögderi) (Stockholm 1976) <i>LIBRIS-ID: 120734</i>

Filnamn	Frälsegods
Frälsegods 4-3 1976	Fjärde delen. Småland Band 3. Säterier (Stockholm 1976) <i>LIBRIS-ID: 120733</i>
	Almquist, Jan Eric: Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden (1523–1611) <i>Skrifter utgivna av Rättsgenetiska institutet vid Stockholms högskola. 3.</i> <i>LIBRIS-ID: 8199097</i>
Herrgårdar 1960	(Stockholm 1960) <i>LIBRIS-ID: 54534</i>
Herrgårdar 1960 register	Register (Stockholm 1960) <i>LIBRIS-ID: 54535</i>
	Artiklar i Släkt och Hävd (SoH)
Västergötland ...	Almquist, Jan Eric: Västergötlands säterier år 1622 jämte deras innehavare <i>SoH 1961 nr 1, sid 209–228</i>
Dalsland ...	Almquist, Jan Eric: Dalslands säterier år 1622 jämte deras innehavare <i>SoH 1961 nr 2–3, sid 294–296</i>
1582 års adelsreg...	Almquist, Jan Eric: 1582 års adelsregister <i>SoH 1962 nr 3, sid 145–155</i>
Ett adelsreg...	Almquist, Jan Eric: Ett adelsregister för Småland från 1622 <i>SoH 1968 nr 3, sid 121–128</i>
Västmanland ...	Almquist, Joh. Ax. & Almquist, Jan Eric: Den jordbesittande adeln i Västmanland år 1562 <i>SoH 1972 nr 1, sid 1–24</i>
Värmland ...	Almquist, Joh. Ax. & Almquist, Jan Eric: Den jordbesittande adeln i Värmland och Dalsland 1562–63 <i>SoH 1973 nr 1, sid 159–174</i>
Närke och ...	Almquist, Joh. Ax. & Almquist, Jan Eric: Den jordbesittande adeln i Närke och Bergslagen 1576–77 <i>SoH 1975 nr 1–2, sid 255–275</i>

Om Genealogiska Föreningen

Genealogiska Föreningen bildades 1933 och verkar genom publikationsverksamhet (medlemstidskriften Släkt och Hävd, prenumerationstidskriften Svensk Genealogisk Tidskrift m.m.), genom att driva Släktforskarnas Arkiv och Bibliotek samt genom olika registreringsprojekt och mötesverksamhet.

Släktforskarnas Arkiv och Bibliotek har landets främsta samling av litteratur kring släktforskning. Här finns inte bara alla standardverk för släktforskare utan även mängder med hembygdsböcker samt böcker om släktnamn och släktutredningar.

Arkivdelen innehåller främst material som skapats av GF som Familjenotiser, numera digitalt tillgängligt på hemsidans medlemsidor. Arkivet innehåller även material som lämnats in av släktforskare. Allt ifrån hela forskararkiv till mindre samlingar uppdelade i ett antal olika mappar baserad på släktnamn eller på ort.